

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRØÐURSKAPUR

Nr. 16.

Lýsingarprisur fyri petitreglu: 30 oy. á forsiðuni,
20 oy. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst
avslúttur í prísnum.

Tírsdag hin 16. apríl 1929.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bilagt á posthúsum, brævasvarnaðum
og skrivstovum. Telf. 143.

3. árg.

Tandlæge BRENÐ
træffes 11—5. Telf. 114.

FØROYINGAR eru í fyrsta lagði ein fiskaríðrívandi tjóð. Tí eru aloftast spurningar og mál fiskiskapsviðurskiftum viðvíkjandi frammalaga í umrøðu, bæði munnliga og skrivliga. Hetta er sjálvandi, at sum viðurskiftini hava skákað sær her á landi til dags, so verður fiskiskapsspurningurin at standa sum eitt stóðugt brennandi mál — í tað minsta til vit í driftsháttinum standa á javnt við aðrar fiskiríðrívandi tjóðir. Og tað má so vera, til hesin stóri og týðandi spurningur er greiddur soleiðis, at hann verður Føroyum og Føroyingum at mesta og besta gagni.

Føroyingar eiga eisini at kunna fylgja við í tí náttúrliga útíkvílingi jarðabrúki viðvíkjandi. At tað her í Føroyum hava verið undangongumenn í jarðabrúkið eins og í fiskaríðríf, mega øll ásanna, men beint um hetta mundi kann tað ikki sigast, at tað yður við undangongumennum í føroyskum jarðabrúkið. Atvoldin er óivað tann, at hin gamla og nýggja tíðin ikki rættiliga kann nemjast. Hin gamla tíðin, har stórbrúkin vóru altýðandi, ja og einarðandi, ikki bert í jarðabrúki, men eisini á annan hátt, hevur ikki í hesum døgum henda moralska rætt, ið tað hevur verið hevjaður niður íggjnum öldir, síðani Føroyingar bygdu hesar oyggjar.

Hin nýggja tíðin kemur her at stríðast ímóti tí gomlu, ið hevur sínar menn at stríða fyri seg eins og aðrir ungir og eldri eldhugaðir menn stríðast fyri tí nýggju tíðini, nýggjum málum og síðum og stórar umfatandi broytingar jarðabrúkinum viðvíkjandi.

Av og á hava verið røddir frammi, ið mælt hava til, at staturin við Logtinginum ella staturin og Logtingið peningliga styðjar tað arbeiði, ið gjørt verður fyri at fáa kultiverað hina føroysku hagagjörðina, og eisini til at vala og bota um á gomlum búðplássum, har jorðin er komin í ólag. Fyri at fáa hagagjörðina undir kultur skuldi tað eittast at hin »forkvakklaða« húsmanslógin var sett í gildi í Føroyum. Men korini eru soleiðis háttandi fyri teim, ið hugsast kundi at nýtt hesa lóg, at bæði ein og annar, aftaná at hava gjørt seg kunnugan við tær treytir, ið har eru viðlagdar, fellur frá aftur. Studningurin, ið fæst eftir hesari lóg, er lán, og menn hava

ein skiligan ótta fyri at seta seg í skuld fyri at gera landið livuligt hjá íbúgvárunum. Tí ikki slepst uttanum, at menn, ið starvast við at fáa okkara korgu, kræsu jorð til at geva ávokstur, teir eru samfelagnum til stórt gagn við sínum virðiskapandi verk og gera týðningarmikil verk fyri landið, teir liva í.

Av teirri ársøk, at hin føroyska húsmanslógin ikki kann ætlast at fáa hina tilætlaðu ávirkan á nýtt føroyskt jarðbrúk, drivið av húsmannum við húsmannslutur frá 2 heilárskúfóðurum og meira, er tað, at spurningurin er reistur um beinleiðis peningastyrk til jarðbrúk og nýlendisrúdding.

Málið um beinleiðis peningastyrk til jarðbrúk, er kent í grannalondum, og hevur har gjørt stórt gagn. Í Danmørk hevur nú vinstraríkisráðharrin boðið fram uppskot um beinleiðis peningastyrk í suðurjútlandi, og har er ikki talan um túsundir men um milliónir. Nú er tað ikki at lasta ríkisráðharran fyri, at hann ber fram slík uppskot fyri Suðurjútland, hann er jú eisini valdur tingmaður hagar — men hví ikki taka til viðgerðar uppskot loftingsins, sum bert var ein síðalig áheitan til ríkisdagsins, um at ríkiskassan árliga skuldi lata 30.000 kr. fyri at styðja jarðabrúkið, smábrúkin í Føroyum. Men tá ið at okkum víkti, tá stóð skorað fast. Ikki at bjóða til at fáa veldisharran, afturhaldsmannin Mygdal, til at fáa hesa áheitan borna fram á ríkisdag, og enn minni at royna at fáa nakað fyri Føroyingar munagott burtur úr hesum. Neyðars 30.000 krónur hava Føroyingar søkt um til beinleiðis studning. Úrslitið á næstseinastu ríkisdagssetu var, at Madsen-Mygdal sendi málið aftur til loftingsins, vegna ta vinarliga ummæli, ið amtmáðurin og búnaðarráðgevarin høvdu sent ríkisstýrinum sum fylgjuskal við málinum, ið loftingið greiddi av hondum. Í ár, aftaná at loftingið hevur handfarið hetta einferð enn, spyrst ikki eitt einasta orð frá ti. Men tað er jú undir Madsen-Mygdals afturhaldsýri, at hetta mál er komið til viðgerðar, og har teir ráða fyri borgum, er illa væntandi, at hin fátæki føroyski jarðabrúkarin fær nakran studning, ið hætta honum kann um hitt strævað jarðabrúksstarvi, tí starvið ið stendst av at leggja okkara hagagjörð undir kultur.

Tað er skotið uppá, at vit frá statinum árliga skulu fáa 30.000 kr. til beinleiðis at styðja føroyskt jarðbrúk. 30.000 krónur er ikki nógvur peningur til hetta enda-

mál, og skuldi tað tí verið sett hægrí. Men ikki man ætlast, at ein slík almennagagnlig sök vinnur sømdir á ríkisdegi, fyrr enn aðrir menn koma í meiriluta, enn teir, ið nú hava verið hesi seinastu 2 árin. Og sjálvt um Andras Sámalsson stendur í flokki við teimum, so verður tað ikki orðvís, tí prógv-að er tað, at teir hava givið honum ein góðan go'dag, um málini, ið Andr. Sámalsson var

heitastur fyri, krossaðu leiðir afturhaldsins.

Eingin trongir meira ein frælslyntan flokk í meiriluta á ríkisdegi, eingin trongir meira at fáa ein frælslyntan umboðsmann í fólkatinginum enn Føroyingar.

Hetta mega allir skilamenn leggja sær í geyma, ið hava í hyggju at gera Føroyingum tað so liviligst um møgulegt í Føroyum, bæði til fjalls og fjøru, bæði á land og sjógv.

Beretning om Valglov og Grundlov.

Socialdemokratiets og de Radikales Forslag til Revision af Valglov og Grundlov. — Ladstinget Afskaffelse.

København.

Rigsdagens Bureau har udsendt Beretning fra Folketingsudvalget om Valgloven. Det er et helt stateligt Værk paa 94 store Sider.

Udvalgets Formand, Th. Stauning, havde paa Grundlag af det indhentede udførlige Materiale indkaldt Ændringsforslag til Torsdag den 21. Marts, og det var Meningen, at det hurtigt skulde afgives Betænkning og Sagen føres frem til Afgørelse i Tinget. Men netop den Dag indtraf den Mygdal'ske Katastrofe, og Dagen efter erklærede Statsministeren, at Folketinget vilde blive opløst og Valg udskrevet. Den 23. Marts sluttede Rigsdagsamlingen.

Derfor foreligger der nu ingen Betænkning, men kun en Beretning fra Udvalget, dateret 23. Marts. Men den er saa god som en Betænkning. Den bringer nemlig hele det i alle Enkelt-heder udarbejdede Forslag, som Socialdemokraterne (Borghjerg, H. P. Hansen, Holger Larsen, L. D. Rasmussen, Simonsen og Stauning) har stillet om en ny Valglov og om en dermed sammenhængende ny Grundlov, og til begge Forslag har de Radikales Representant i Udvalget, P. Munch, sluttet sig.

Efter dette Valglovsforslag gøres Amts- og Storkredsens Repræsentation lige, og Opstillingskredsene bliver ligeledes nogenlunde lige store. Derved rettes den tekniske Fejl i den gældende Valglov af 1920, der ved sidste Valg gav Venstre 4 Mandater mere, end Partiets Stemmetal berettigede til, deraf de to paa Socialdemokratiets og det ene paa de Radikales Bekostning. Men da Madsen Mygdals Flertal kun blev 75 mod 71, vil man se, at med en retfærdig Repræsentation vilde han kun have haft 73 Folketingsmænd mod 76, vilde altsaa ikke have kunnet regere! Venstre og Højre havde ikke tilsammen Flertal blandt de stemmende Vælgere den 2. December 1926. En teknisk Fejl i Valgloven er altsaa Skyld i Madsen-Mygdal-Regimentets to onde Aar.

Deraf fremgaar, hvor betemmeligt, ja nødvendigt, det er at skride til en Revision af Valgloven. Man troede almindeligvis

i 1920, at blot der sikredes Partierne politisk lige Repræsentation, hvortil man mente et Antal af 31 Tillægsmandater fuldt tilstrækkeligt, gjorde det ikke saa nøje med den lokale Ligelighed. Hovedstaden og de stærkest befolkede Amter fik for faa Repræsentanter, visse vest- og nordiske Amter for mange. Ved de tre Valg i 1920 og ved Valget i 1924 slog Valgloven ogsaa til, men i 1926 svigtede den. Da Venstre fik fire Kredsmandater mere, end Forholdstallet berettigede til, kunde disse ikke atter fratages Partiet. De andre Partier skulde nu have, hvad der tilkom dem, gennem de 31 Tillægsmandater, men dette kunde ikke overveje Venstres uretmæssige Forspring ved Kredsvalgene.

Selve Hr. Krag maatte da ogsaa i det Valglovsforslag, han fremsatte i 1927, erkende, at det ikke længer gaar an at tilside-sætte den lokale Ligheds Princip, thi dettes Fornægtelse viste sig jo nu at kunne forfalske ogsaa den politiske Ligelighed. Grundloven bestemmer, at Valgkredsens Fordeling skal foretages paa Grundlag af Indbyggertal under Hensyntagen til Vælgertal og Befolkningstæthed. Men den Udvikling af Befolkningen og den Valgretsudvikelse, der er foregaaet i den sidste Menneskealder, har bevirket, at de to tidligere i Landdistrikternes Favour virkende Hensyn nu trækker i modsat Retning og altsaa ophæver hinanden. Vælgertallets Procent af Indbyggertallet er størst i Egnene med den største Befolkningstæthed.

Krags Forslag — med 80 store Enkeltmandskredse med Flertalsvalg og 10 Tillægsmandater — var imidlertid saa venstre-egoistisk udformet og i det hele saa uheldigt, at det ingen syn-delig Tilslutning vandt, knapt nok i Venstre. Partiets Ordforer, Hr. Elgaard, vilde i Virkeligheden helt bort fra al Forholdsmæssighed og tilbage til det gamle Flertalsvalg i Enkeltmandskredse (hvad der vilde kræve en Grundlovsforandring). Højres Ordforer, Hr. Christmas Møller, løb fra sin Udtalelse ved 1. Behandling om Villighed til »dybtgående Forfatningsovervejelser».

I det nedsatte Folketingsudvalg holdt Venstre og Højre sig overhovedet væsentligt udenfor Arbejdet. Desto ivrigere arbejdede Socialdemokraterne, under Bistand af Ministeriets Embedsmænd.

Vort Forslag indfører altsaa nu Lighed ogsaa i den stedlige Repræsentation. Hovedstaden (Kbhvn.—Frbg.) faar 23 lige store Opstillingskredse (mod nu kun 18), hvortil der, hvis 30 Tillægsmandater er nok, kommer 6 Tillægsmandater for Hovedstaden, ligesom nu; Øerne faar 10, Jylland 14 Tillægsmandater. Københavns Amt faar 6 Opstillingskredse mod nu 5. Efter Udfaldet af Valget den 2. December 1926 vilde 30 Tillægsmandater paa dette nye Grundlag være nok til at sikre alle Partier fuld Retfærdighed og altsaa ogsaa, at Flertallet blandt de stemmende Vælgere ogsaa bliver Flertal i Folketinget. Vi vilde altsaa kunne nøjes med 147 Folketingsmænd plus Fæøernes Repræsentant i Stedet for nu 148 plus Fæøernes.

Men for i alle kommende Tilfælde at sikre Forholdsmæssigheden foreslaar Socialdemokraterne (og P. Munch) at gøre Antallet af Tillægsmandater bevægeligt, saaledes at der anvendes saa mange, som ved ethvert Valg er nødvendigt, hverken færre eller flere. Dette kan medføre en Reduktion af Folketings Medlemstal, men kan i visse Tilfælde ogsaa medføre en lille Forøgelse. Det kræver imidlertid en Grundlovsforandring — som ogsaa af andre Grunde er ønskelig.

Socialdemokraterne og P. Munch stiller derfor Forslag om at ændre Grundlovens § 32 saaledes, at det nuværende Maksimum for Folketings Medlemstal (152) strykes, og Landstinget samtidig afskaffes. Derved vil det i visse Kredse saa stærke Ønske om en Reduktion af Rigsdagens Medlemstal og den dermed følgende økonomiske Besparselse blive opfyldt i langt større Udstrækning end efter Krags Forslag. Dette reducerer Rigsdagen med kun 29 Medlemmer. Efter vort Forslag bliver Reduktionen normalt 76 + 77, kun i Undtagelsestilfælde lidt mindre, men næppe nogensinde mindre end ca. 70, altsaa langt mere end dobbelt saa stor som Krags Forslag og Besparselsen tilsvarende forøget.

I Stedet for Landstinget, der aldeles ikke har virket som sagligt »overvejende« (jfr. Tugthustlovens Vedtagelse uden al virkelig Undersøgelse — i Reglen bestaar Landstingets »Arbejde« i en Række forcerede Knæbøjninger lige op mod Rigsdags-samlings Slutning), sætter vort Forslag et staaende, sagkyndigt Revisionsudvalg, der skal sørge for Sammenhæng og Enhed i Lovgivningen.

B. B.